

A rendes tagok két évi kötelezettséggel állanak be és évi 4 k. tagsági díjat fizetnek, amiért a társaság folyóiratát is megkapják. Jelentkezni lehet *Nagy László* ügyvivő alelnöknél (Bp. VIII., Üllői út 16/a), a tagsági díjak pedig *Perényi József dr.* főrealisk. tanárhoz, mint a társaság pénztárosához (Bp. VII. Damjanich-u. 51.) küldendőek.

*

— **Szünidei fürdőkonviktusok.** A mult évben sikerrel kezdeményezett üdvös intézmény a folyó évi szünidőben már kiterjedtebb mértékben járulhat hozzá a tanuló ifjúság egészségének fenntartásához és megerősítéséhez. A sikeres kezdés a közoktatásügyi kormány érdeklődését is fölkelte, amennyiben kilátásba helyezte, hogy a maga részéről is segíteni fogja és megengedte, hogy a középiskolákban gyűjthessenek a konviktusi alapra. Az idén Lipiken, Stubnyán, Sztrázsnán és Balaton-Berényben lesznek fürdőkonviktusok. Mindenütt két turnusban 4—4 heti időtartammal (egyik júliusban, másik augusztusban). Fizetendő díjak: Lipiken, Stubnyán és Balaton-Berényben 5 k. beiratás és napi 3 k., összesen 84 k., Sztrázsnán 5 k. felvételi díj és napi 2-30 k., összesen 64-40 k. Ebben benne van a teljes ellátás, az orvosi és tanári felügyelet. Fölvétetik Lipikre 30—30, Sztrázsnán 15—15, Balaton-Berényben 20—20, Stubnyán a szám nincs meghatározva. Ingyenes hely Lipiken 3, Stubnyán 2. E helyeket az Orsz. Balneológiai Egyesület, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület és a fürdőkonviktusi alap létesítették. Az összes jelentkezések, pénzküldemények és levelezések a bizottság elnökéhez, *Kemény Ferenc* realisk. igazgatóhoz címezendők (Budapest, VI., Bulyovszky-utca 26), aki az érdeklődőknek prospektust küld.

IRODALOM.

Ethik als Grundwissenschaft der Pädagogik. Ein Lehr- u. Handbuch von Direktor *Dr. M. Jahn*. 3. Aufl. Leipzig, Dürr'sche Buchhandlung. 1905.

A neveléstan alaptudományai közül különösen iktető válik ki: a *psychologia* és az *ethika*. Az előbbi a lelki élet fejlődését és törvényeit tárgyalja, tehát útmutatást ad arra nézve, miként vezetendő a gyermek nevelése a lelki élet fejlődésének figyelembe vételével; az utóbbi az erkölcsi élet főbb elveit tárgyalja. Míg azonban az *ethika* csak általánoságban tárgyalja az erkölcsi élet főbb törvényeit, addig a *pædagogia* arra ad útmutatást, hogy miképen fejlődnek a gyermekben az erkölcsi érzelmek, akarat, jellem; illetőleg megtanít arra,

hogy miképen fejlesztendők a gyermekben, az ifjában az erkölcsi élet alapjai, hogy ekképen az emberiségnek hasznos tagjává lehessen. A pädagogia nem más tehát, mint alkalmazott ethika.

Szerző is így formulázza célját: «Valamiképen az ethika az emberi akarat és cselekvés legfőbb szempontjait tárgyalja, akképen a nevelés is. Az ethika mutatja a célt, melyet a tanítványnak a nevelő hatása alatt el kell érnie; megadja tervét annak, hogy miképen alakuljon az egyénnek és a társadalomnak élete; képét adja lényegünknek és munkálkodásunknak, de nem törődik azzal az úttal, amely az embert a helyes ethikai ítéletekhez vezet, amely oda juttatja, hogy akarata és cselekedete jó legyen. Ez a pädagogika feladata.» (10. l.)

«Az ethika, mely a pädagogia alapja kíván lenni, először az emberi természet fejlődéséhez tartozik alkalmazkodni, hogy a pszichológiai feltételeket mutassa, melyeknek az ethikai elem előtérbe lépése alá van vetve. A methodus pszichológiai.» (17. l.)

E munka négy nagyobb szakaszra oszlik: I. Az egyéni és társas ösztönök és érzelmek. II. Erkölcsi fogalmak és képzetek. III. Az erkölcsi akarat. VI. A magán- és társas élet ethikai alkalmazása.

I. A gyermekben előbb érzéki érzetek és érzelmek keletkeznek; lassan ébrednek benne az öntudat fejlődésével az erkölcsi érzelmek: a ragaszkodás, a szeretet, a részvét, a tisztelet és becsülés. Mindezek a külvilággal való érintkezésben lépnek előtérbe. «Ha a gyermeket a társadalmi érintkezéstől izoláltan akarnók felnevelni, akkor hiányoznának azon külső feltételek, melyek a gyermek belső lelki életét mozgásba hozzák. Az ethikai érzelmek tehát az ember társas létében gyökereznek, azaz socialis természetűek. Hogy az ember társának fájdalmában és örömében részt vegyen, hogy tiszteletet és szeretetet, jogot és jogtalanságot ismerjen, csak úgy történhetik, ha részt vesz az emberek cselekedeteiben, az összeség feladataiban és ügyeiben. *A nevelés első feladata tehát, hogy a gyermek többekkel hozassék összeköttetésbe.*» (35. l.)

Miután a különböző ösztönökről, indulatokról és szenvedélyekről, továbbá az egoismusról és altruismusról szólt, a *családi és nyilvános nevelést* tárgyalja.

A családi nevelésben legtöbb alkalom van arra, hogy az egyéni és társas érzelmek előtérbe lépjenek. A család a legelső társaság, melyet a gyermek legkönnyebben érthet és amelyből aztán legkönnyebben értheti meg a község és állam lényegét. Ha ezt megvonják a gyermektől, egész életében űr marad lelkében; a családi nevelést nem pótolhatja semmi.

Az érzéki érzelmekből származnak az önérzet, kívánság, vágy és szenvedély. A nevelés főcélja azonban az erkölcsi érzelmek fejleszt-

tése. «Erkölcsei érzelmei alapján *gyakorlat és szoktatás* által jut oda (a gyermek), hogy cselekedeteit és azok okát az előbbiekkal és a bekövetkezendőkkel összehasonlítja, helyesli vagy helyteleníti; megfontolja és összehasonlítja azt, amit tett vagy tesz, azzal, amit tehetett volna; tehát a *reflexio* járul hozzá. Az *erkölcsei nevelés tehát nem más, mint a lelkiismeret alakítása.*» (93. l.)

Ezen erkölcsi szabályok összege az emberben mint *lelkiismeret* nyilvánul, a népben pedig mint *szokás, erkölcs.*

Majd az *erkölcsei nevelés lehetőségéről* szól. Az erkölcsi nevelés főképen az által válik lehetségessé, hogy az egoistikus (önös) érzelmeiket, melyek az akaratot és cselekvést gyakran irányítják, gyengítjük és az erkölcsi és magasabb érzelmeiket erősítjük. A főcél azonban *erkölcsei képzetek és fogalmak* nyerése, mellyel a II. szakasz foglalkozik

II. Ebben a szakaszban, melynek címe: *Az erkölcsi fogalmak és képzetek*, a következőket tárgyalja:

A kellemes, hasznos, illő, tiszteletreméltó, erényes, kötelelő szerű, jog és jóakarát ideája; végül összefoglalja a nevelés célját, mely nem más, mint az *erkölcsei képzetek életrekelteése és fejlesztése.* Ezen erkölcsi ideák elérése a főcél, mely mellett szem elől nem tévesztendő, hogy ez ideák az egész emberi nemet illetik és nem egy kor szüleményei; az ember azonban, akit nevelni kell, oly egyén, mely bizonyos korhoz és nemzethez tartozik és sok különböző befolyásnak van alávetve. A nevelő tehát sohase tévessze el szem elől a végső célt; vegye tekintetbe az egyéniség, nemzetiség és idő körülményeit, melyhez a tanítvány tartozik, hogy ez által működéséhez támpontot nyerjen.

III. E szakasz, mely az *erkölcsei akarattal* foglalkozik, a következő fejezeteket tartalmazza: A tudatos cselekedetek, az akarat, determinismus és indeterminismus, beszámítás és felelősség, az akarat képzése, az erkölcsi jellem.

Fontos kérdés a nevelésben: Minek kell történnie, hogy erkölcsi érzelmeik, képzetek, fogalmak és ideák fejlesztessenek, továbbá, mit kell tenni, hogy az erkölcsi érzelmeiket, fogalmakat és ideákat az akarat és cselekvés mozgató erőivé tegyük? Ez egyrészt az erkölcsi *szoktatás*, másrészt az erkölcsi *nevelés* által válik lehetségessé. A *szoktatás* a kezdet, a *nevelés* pedig befejezi az erkölcsi oktatást. Szoktatás által egyes hibák elkerülhetők; rend, engedelmesség és figyelem érhető el és ez az akarat képzésének feltétele. Mértékletesség, egyszerűség, szerénység is a helyes szoktatás eredménye. Míg a szoktatás folytán azonban a gyermek csak *gépiesen* cselekszik, addig a nevelés a gyermek *belátásához* fordul, hogy érthetővé tegye előtte, minek szabad történnie és minek nem.

Nagy jelentősége van még az akarat képzésére a *példának*, mivel a gyermek nem akar visszamaradni a másik mögött. A legfőbb célja pedig a nevelésnek az *erkölcsi jellem*, mely az akarat helyes irányításától függ.

A helyes erkölcsi cselekedetekre a következő tételeket állítja fel a szerző:

1. Tégy úgy, hogy cselekvésed alapja alkalmas legyen arra, hogy az emberiségnek törvényül szolgáljon;

2. Tégy úgy, hogy cselekvésed által az emberiség fentartassék és előrehaladjon;

3. Tégy úgy, hogy más emberekkel szemben tett engedményeid rád nézve sérthetetlen parancsként legyenek;

4. Tégy úgy, hogy az emberek boldogsága az ember ideális természetének alapján és azzal megegyezőleg előbbre vitessék (255. l.).

IV. Ebben a szakaszban, melynek címe: *Az egyéni és társas élet etikai alakulása*, a következőket tárgyalja: Az erkölcsi törekvés; a mérséklet; az önbecsülés; önuralom; munkásság; család, társadalom; barátság; állam. Kiemeljük ezekből az *önuralomról* szóló fejezetet, mely a nevelésnek igen fontos része; felette szükséges ugyanis, hogy az ifjúságot *önuralomhoz* szoktassuk, mely a vágyak, szenvedélyek és indulatok megfékezésében nyilvánuljon. Az önuralom a legfontosabb eszköz abban a tekintetben, hogy a belső szabadságot és egységet megőrizzük és az embert erkölcsös jellemmé tegyük. *A belső szabadság pedig feltétele a külső szabadságnak és függetlenségnek.*

Kiváló szerepet játszik még a nevelésben a *munkásságra* való nevelés, mivel a munka minden anyagi, szellemi és erkölcsi előhaladás mozgató eszköze, továbbá a *társas életre* való nevelés, mely a *családban*, de még inkább az *iskolában* történik. Az iskola átmenetül szolgál a családi élettől a nyilvános élethez; az iskolai rend megsértése olyan, mintha a társadalom törvényeit sértenők meg. A tanulóknak a tanítóhoz és egymáshoz való viszonya számos erény forrása lehet. Dac és makacsság, hiúság és képzeldés itt a legtöbbször megszűnhetnek; az erő megtalálja mesterét, az ügyetlenséget pedig kinevetik. Így az iskola az apróbb fogatkozásokat gyakran elsimítja, másrészt minden törekvését oda irányítja, hogy *munkás, erkölcsös és jellemes férfiakká* nevelje az ifjúságot.

Szerző műve, bár egyes helyeken nehézkes, mégis gondolatokban való gazdagságával és új eszméivel, minden neveléssel foglalkozó embernek hasznos és élvezetes olvasmányt nyújt. *Endrei Gerzson.*